

Nr 2

2021

Lavbulletinen

Svensk Lichenologisk Förening

SLF har en logga!

Vit knagglav återfunnen

Trådbrosklaven minskar i Götaland

Degélius placodlav återfunnen

Blastenia i Norden

Svensk Lichenologisk Förening

SLF bildades hösten 1992 i syftet att samla och främja de lichenologiska intressena i Sverige. Föreningen samlas vid två tillfällen varje år, en gång på våren och en på hösten för exkursioner eller kurser. Medlem blir du genom att sätta in 120 kronor på pg 29 24 26-4, Svensk Lichenologisk Förening. Skriv ditt namn, adress och telefonnummer samt eventuell e-postadress på talongen. Familjemedlemmar betalar 20 kronor. Avgiften gäller för ett år. SLF har en hemsida som du hittar på adressen: <http://www.sbf.c.se/slf/>

Styrelse

Ordförande: Martin Westberg

Evolutionsmuseet

Norbyvägen 16, 752 36 Uppsala

tfn 0730-220 814

e-post: martin.westberg@em.uu.se

Sekreterare: Samantha Fernández-Brime

Södra Jordbrovägen 123, lgh 1102

137 63 Jordbro,

tfn 076-41 73 159

e-post: samanthafb@hotmail.com

Vice ordförande: Mikael Hagström

Gallstrandsvägen 4, 585 99 Linköping

tfn 076-84 58 206

e-post: mikael.hagstrom@telia.com

Kassör: Gesa von Hirschheydt

Marrengasse 9, CH-8965 Berikon

tfn +41 (0)77-475 6323

e-post: g.v.hirschheydt@gmail.com

Lavbulletinen

Lavbulletinen är SLF:s medlemshäfte och skickas ut 2 gånger per år. Vi sammanfattar föreningens aktiviteter och publicerar artlistor och redogörelser från exkursionerna. Vi tar tacksamt emot enkla manuskript om lichenologiska nyheter i Sverige t.ex. inventeringsrapporter eller populariserade sammanfattningar av forskningsresultat som examensarbeten, doktorsavhandlingar och forskningsrapporter. Vi vill också rapportera intressanta artfynd och uppmärksamma sällsynta eller dåligt kända lavar.

Redaktörer: Ulf Arup, Sösdala 2072, 280 10 Sösdala, tfn 070-294 6944
epost: ulf.arup@telia.com

Martin Westberg, tfn 0730-220 814

e-post: martin.westberg@em.uu.se

Lars Fröberg, Biologiska museet, Box 117, 221 00 Lund

076-8489945, epost: larsfroberglund@gmail.com

Omslagsbild: SLFs nya logotyp i vit version.

Hej vänner!

Det är med stort nöje vi kan presentera föreningens logga i detta nummer. Vi har ju aldrig haft en logga men vi har pratat om det många gånger på våra möten och nu har det äntligen blivit av! Vi har ett par varianter man kan använda beroende på tillfälle och smak och vi hoppas ni tycker att de blev fina.

Carbonea tephromelae, *Chaenotheca balsamconensis* och *Micarea czarnotae*, är några av årets nya lavar på checklistan. Det har inte publicerats så särskilt många nya arter för Sverige i år men då jag sitter lite som spindeln i lavnätet här på Evolutionsmuseet vågar jag lova att under 2022 kommer det att hända mycket. Det blir många nya namn att uppdatera Santessons lista med och nya spännande arter att gå ut och leta efter i sommar.

Jag hoppas ni alla får en fin julhelg med mysiga lavstunder vid mikroskopet och att ni laddar upp batterierna inför nästa fältsäsong. Föreningen åker söderut i april för en härlig vårexkursion till Blekinge och ses vi inte på workshopen innan dess så hoppas jag att vi ses då!

Martin

Uppsala, 21 december 2021

Blastenia sp.
kanske en obeskri-
ven art. Läs
mer på sidan
66. Foto: U.
Arup.

Vit knagglav *Thalloidima candidum* - ett återbesök

Martin Westberg, Evolutionsmuseet, Norbyvägen 16, 752 36 Uppsala.

E-post: martin.westberg@em.uu.se

Ola Hammarström, Örnstigen 21, 183 50 Täby.

E-post: olahammarstrom@hotmail.com

Bland knagglavarna i släktet Thalloidima finns flera ovanliga och intressanta arter. Vit knagglav är en av våra mest sällsynta lavar och en art som sannolikt är okänd för de flesta av våra medlemmar. Det är en vacker art som är värd att stifta bekantskap med och leta efter på kalkstensöar i skärgårdarna på östkusten.

Vit knagglav *Thalloidima candidum* hittades 1992 av Göran Thor på en ö i skärgården utanför Trosa. Det var ett överraskande fynd då arten i Norden bara är känd från ett fåtal lokaler i södra Norge. Arten växer på kalksten men trots att det finns ett antal öar i närheten med kalk har vit knagglav inte påträffats på fler lokaler och arten är rödlistad som akut hotad (CR). Det är dock oklart hur mycket den har eftersökts och få, om ens någon, verkar ha besökt ön som bär det lustiga namnet Karta för att studera arten. Ön har ett gammalt kalkstensbrott från 1800-talet och tidigare har det bott folk på den. Lite mer om ön och dess historia kan ni läsa i Görans artikel om fyndet i *Gaphis Scripta* (Thor 1992).

Återbesök på Karta

16 maj i år hyrde vi en båt i Trosa och begav oss ut i skärgården för att besöka några kalköar och leta lavar. Ett mål var att se om vit knagglav fanns kvar på sin lokal. Efter att ha förtöjt båten vid den lilla ön som är ungefär 600 meter lång och 125 meter som breddast, började vi med att besöka den norra halvan av ön. Vi begav oss norr om kalkstensbrottet där öns näst högsta topp ligger och där Göran hittade laven på en östvärd vertikalyta skuggad av en ask (Thor 1992). Det tog oss inte många minuter att lokalisera arten där den satt exakt enligt beskrivningen (Fig. 1). På lodytan räknade vi in nio bålur. Samtliga var små men fertila, den största mätte ungefär 2 cm². På en

Fig. 1. Östvärd lodyta delvis skuggad av en ask. Vit knagglav sitter i den nedre delen av lodytan. Foto: M. Westberg.

liknande vertikalyta några meter ovan denna fann vi ytterligare några smärre bålar och strödda areoler. Den västra sidan av kullen är mer exponerad, i stort sett utan träd och sluttar tämligen brant ned mot vattnet (Fig. 2). Vi insåg snabbt att detta var den primära växtplatsen för arten. Vi gav upp försöket att räkna antalet bålar men här sitter säkerligen fler än 200 bålar inom en yta av ca. 20 x 10 meter. Den allra nordligaste delen

av ön besökte vi inte denna gång men här skulle kunna finnas fler växtplatser för vit knagglav.

Vit knagglav

Vit knagglav har en bål som är vagt rosettformad med lite plattade, något otydliga kantlober och bålen är helt täckt av en vit, mjölig pruina (Fig. 3). Vidare har den 1-septerade sporer och ett rödbrunt hypothecium. Arten kan

Fig. 2. Den västvända sidan av Karta är mer exponerad och här sitter många bålar av vit knagglav. Foto: Martin Westberg.

främst förväxlas med två arter som kan hittas i fjällkedjan, rosettknagglav *T. alutaceum* och grå fjällknagglav *T. rosulans*, båda mycket sällsynta i Sverige. Rosettknagglav är i fält mycket lik vit knagglav men har en grövre, mer gryinig pruina. Under mikroskopet är det lätt då den har 3-septerade sporer som är tydligt smalare samt ett blekt hypothecium (Timdal 1991). Grå fjällknagglav är som namnet antyder, ofta mer grå än vit i färgen och har också en tydligt grövre och grynigare pruina och dessutom en sprickig yta på bålen. Sporrerna ser ut som hos vit knagglav men hypotheciet är blekt, nästan färglöst (Timdal 1991). Knagglav *T. sedifolia* är inte heltäckande pruinös och denna art har heller inte en rosettförmad bål utan ger ett annat intryck i fält. Sporrerna och hypotheciet ser dock ut som hos vit knagglav.

Andra öar med kalksten

Under dagen besökte vi tre andra kalköar, Doftskär, Tallören och Gälön men lyckades inte finna vit knagglav på fler ställen. Finast lavflora fann vi på Gälön. Inga rariteter noterades vid vårt korta besök på öns sydöstra spets men lavfloran på mosskuddar var här fint utvecklad och vi såg rikligt med stora bålar av knagglav (i vid bemärkelse) och tjock kantlav *Squamarina cartilaginea*, två arter vi inte såg på de andra öarna. Andra arter vi noterade var t.ex. *Bryobilimbia hypnorum*, geléögonlav *Thelenella muscorum*, kalklav *Endocarpon adscendens*, liten kalklav *E. pusillum* och stor jordlav *Catapyrenium daedaleum*. Där satt också mängder av traslav *Scytinium lichenoides* eller om det möjligen var mellantraslav *S. aragonii* som dominerade, vi är osäkra på hur man skiljer de två arterna åt.

Fig. 3. Vit knagglav på den västvända sidan av ön. På bilden syns också ett par svarta kudlikka bålar av synalissa. Foto: Martin Westberg.

Direkt på kalkstenen satt som brukligt en rad blågröningar såsom mångflikig gelélav *Callome multipartita*, smal skinnlav *Scytinium plicatile*, kamgelélav *Lathagrium cristatum*, rikfruktig gelélav *Enchylium polycarpon* och synalissa *Synalissa ramulosa*. Andra typiska kalkstensarter vi såg var bl.a. kalkkartlav *Rhizocarpon umbilicatum*, sydlig kalkorangelav *Pyrenodesmia variabilis* och brunfjällig skivlav *Romjularia lurida*. Vi såg också den lätt förbisedda arten liten skorpknagglav *Toniniopsis verrucarioides* som växte på bålar av bläcklav *Placynthium nigrum*, som den brukar göra.

I skärgården utanför Trosa finns många öar med kalksten att inventera. Expertkommitten för lavar besökte t.ex. Fridö, som ligger utanför Tullgarn 2018

och artlistor från den exkursionen har publicerats i Lavbulletinen (Thor m.fl. 2018, 2019)

Tack

Stort tack till vår kapten Johan Orre som skickligt navigerade båten mellan öar och sjöfågelflockar.

Litteratur

- Thor, G. 1992. *Toninia candida* new to Sweden. *Graphis Scripta* 4: 67–68.
- Thor, G., Arup, U., Hermansson, J. & Westberg, M. 2018. Eftersök av falsk guldskivlav på fastlandet och lavar på Fridö, Södermanland. *Lavbulletinen* 2018(2): 66–77.
- Thor, G., Arup, U., Hermansson, J. & Westberg, M. 2019. Lavar på Fridö, Södermanland, del 2. *Lavbulletinen* 2019(1): 68–69.
- Timdal, E. 1991. A monograph of the genus *Toninia*. *Opera Botanica* 110: 1–137.

Välkommen till SLF:s vårexkursion – Blekinge 23–24 april 2022

Blekinges skärgård är en pärla i svensk natur som ligger lite avsidet och som få tagit tillfälle att utforska. Skogarna är ädellövsdominerade, med framförallt ek och bok, och inte sällan betespräglade. Det milda klimatet och en stor mängd åldriga ädellövsmiljöer ger förutsättningar för en spännande lavflora och utöver epifytisk potential erbjuder skärgårdens strandklippor säkerligen mer finstilt njutning för den enträgne.

Under 2022 års upplaga av vårexkursionen kommer vi på lördagen att ta oss till Listerby skärgårds naturreservat i centrala Blekinge där vi besöker en eller flera av öarna Arpö, Vagnö och Slädö. Området ligger inom en stor värde-trakt för ädellöv och i närheten av mer välkända "hotspots" för biologisk mångfald såsom Tromtö och Vambåsa. I samband med inventering av särskilt skyddsvärda träd på öarna har mycket rika förekomster av gammelslav *Lecanographa amylacea*, matt pricklav *Pachnolepia pruinosa* och liten sönderfallslav *Bactrospora corticola* påträffats – sannolikt kan vaksamma föreningsögon hitta fler rara arter. Under söndagen kommer vi att besöka ytterligare någon ädelövslokal på fastlandet, troligen i området kring Listersjöarna ca 2 mil nordost om Ronneby.

I dagsläget är exkursionsschema ännu ej fastställt. Vi kommer att utgå från boende och middag i eller kring Ronneby. Mer information om exkursionslokaler, tider, boende och båttransporter kommer att läggas ut på SLF:s hemsida www.lavar.se under början av 2022. I samband med exkursionen kommer också föreningens årsmöte att hållas.

Anmälan sker till Ola Hammarström senast 31 mars 2022: olahammarstrom@hotmail.com. Möjligen kommer deltagarantalet att vara begränsat på grund av logistik kring båttransport. I sådant fall är det först till kvarn med anmälan som gäller.

Trådbrosklaven *Ramalina thrausta* på Götalands fastland

Mikael Hagström, Gallstrandsvägen 4, 585 99 Linköping.

Epost: mikaelhagstrom@telia.com

Trådbrosklaven är en av södra Sveriges stora rariteter och här får vi en redogörelse av Mikael för utvecklingen i Götalands fastlandsdel de senaste dryga 20 åren.

Kring tiden för andra världskriget samlade Torsten Hasselrot trådbrosklav *Ramalina thrausta* på flera lokaler runt om i Götaland. Sedan dröjde det fram till 1990-talet innan arten åter noterades på Götalands fastland. Sedan dess har 7 lokaler hittats. För att få grepp om artens utveckling har dessa lokaler återbesökts de senaste åren, med generellt nedslående resultat. Arten kunde bara återfinnas på två lokaler, på sammanlagt tre grankvistar.

Här kommer en kort redogörelse om vad som hänt på de olika växtplatserna.

Grönudde, Hultsfreds kn, Sm. Här hittades arten 2006 (MH) på en död grankvist på en mycket gammal senvuxen gran i en stenblocksfylld glänta. Vid återbesöket 2019 står granen kvar

men någon trådbrosklav gick inte att återfinna. Området har blivit skyddat som naturreservat.

Ugnstorp, Kinda kn, Ög. Ett par små bålar med trådbrosklav påträffades i en storblockig bergbrant i en sprickdal 1999. Här växte den på en klen död grankvist. Återbesöket 2018 gav inget återfynd. En avverkning i närheten, med hyggeskanten ca 50 meter norr om fyndet kan ha påverkat mikroklimatet. Området omfattas inte av något skydd.

Humlehögsravinen, Kinda kn, Ög. (Fig. 1a-b). Här hittades arten 1999 på en grankvist inne i den smala sprickdalsravinen. Vid besöket noterades 14 bålar. Vid återbesöket 2021 hittades 19 bålar på samma kvist, där flera var små och föreföll nyetablerade (Fig. 2). Ett par

Fig. 1a och **b.** Humlehögsravinen – en fantastisk miljö och växtplats för flera bålar av trådbrosklav.

Fig. 2. Torra grangrenar som i Humlehögsravinen utgör växtplats för flera bålur av trådbrosklav.

av de större bålarna (Fig. 3) såg inte friska ut, med utbredda bruna partier. Området är skyddat som biotopskyddsområde.

Långebråta, Kinda kn, Ög. Här hittades arten under tidigt 2000-tal med ett 20-tal bålur hängande på nordsidan av ett stenblock i en blockig östvärd bergbrant. 2019 kunde inga bålur återfinnas trots att miljön såg oförändrad ut.

Gillerfallskärren, Linköpings kn, Ög. Arten påträffades med 2 bålur på en gammal gran i en bergbrant i direkt anslutning till det öppna kärret. 2021 hade granen dött av barkborreangrepp

Fig. 3. Stor bål av trådbrosklav i Humlehögsravinen.

Fig. 4. En av växtplatserna för trädbrosklav i Lillörenravinen.

och trädbrosklaven kunde inte återfinnas. Området har inget skydd.

Ycke, Linköpings kn, Ög. Här hittades arten med 3 bålar växande både på en lodyta och på en död grankvist 2015. 2021 kunde den inte återfinnas på något av substraten. En avverkning gick fram nära lokalen, uppskattningsvis bara ett 30-tal meter från den, kring år 2000. Växtplatsen är idag skyddad som naturreservat.

Lillörenravinen, Kinda kn, Ög. (Fig. 4). Här hittades arten av Tommy Ek och Magnus Wadstein 1994. Sammantaget hittades åtminstone ett 20-tal bålar. Vid ett återbesök 2021 hittades arten på två

växtplatser i ravinen men bara med en stor bål på varje plats (Fig. 5). På den ena platsen fanns den inte kvar på det träd där jag själv fick den förevisad i slutet av 90-talet, utan på en intill stående gran. En avverkning gick ner i ravinen, mellan växtplatserna, i slutet av 1980-talet vilket säkert påverkat mikroklimat och kanske också direkt avverkade träd med arten. Idag är de delar av ravinen där trädbrosklaven växer skyddade som naturreservat.

Stockmossen, Åtvidabergs kn, Ög. Här hittades en grankvist med några bålar av arten under arbetet med inrättandet av skydd för området 2004. Växtplatsen var belägen i en blockig glänta i kanten

Fig. 5. En av de två bålar som nu finns kvar av trådbrosklav i Lillörenravinen.

på den skogklädda våtmarken. Granen växte på var mycket gammal och knotig. Efter stormarna 2005 och 2007 blev granskogen angripen av barkborrar och snart därefter avverkades en hel del gran med syfte att stoppa angreppet. Vid ett återbesök 2009 kunde vare sig träd eller lav återfinnas på platsen.

Trådbrosklaven är ofta småvuxen och klen byggd och kan då mycket lätt

förbises och det kan ännu vara så att det finns fler lokaler med arten i de södra delarna av landet. Särskilt bör arten eftersökas i kanjondalarna på småländska höglandet. Arten kan naturligtvis också finnas kvar med någon enstaka liten bål på de lokaler den tidigare hittats på, men det är ändå otvivelaktigt så att den har en kraftigt vikande trend i landets södra del.

***Mycomicrothelia macularis* - en karaktäristisk men sällan samlad art på tibast**

Robin Isaksson, Parallellgatan 1D, 57633 Sävsjö.

E-post: robinisaksson69@gmail.com

Björn Nordén, Kvennhusvegen 14A, 2008 Fjerdingby, Norge.

E-post: bjorn.norden@nina.no

”Sannolikt inte sällsynt” skrev Thore Magnus Fries, men det tog 155 år tills någon hittade den igen i Sverige. Här får vi lite kött på benen av Robin och Björn för denna art som nog är mer ren svamp än licheniserad.

Släktet *Mycomicrothelia* Keissl. ingår i Arthopyreniaceae, och arterna förekommer främst i tempererade områden. Tidigare räknades även ett antal tropiska arter till släktet, men de har visats tillhöra släktet *Bogoriella* i Trypetheliaceae (Aptroot & Lücking 2016). De tempererade arterna är oftast värdspecifika och är troligen inte, eller endast svagt, licheniserade (Hawksworth 1985).

Lite uppmärksamhet har ägnats åt *Mycomicrothelia* i Skandinavien. Vi rapporterar här två nya svenska lokaler från Jämtland för *M. macularis* som förekommer på barken av tibast *Daphne mezereum*, åtminstone på den ena fyndplatsen på frisk bark. Vi vill

samtidigt uppmana till mer uppmärksamhet på denna tämligen karaktäristiska art. De enda tidigare publicerade svenska fynden av *M. macularis* är från Gottsundabergen och Kvarnbo i Uppsala-trakten för ca 155 år sedan (Fries 1866). Intressant nog skriver Fries att arten sannolikt inte är sällsynt. Fynden från övriga nordiska länder är från Finland och Norge (Virtuella herbariet) och flertalet är gamla. *M. macularis* förekommer vidare, men är sällan samlad, i bergen i Centraleuropa och Alperna (Nimis m.fl. 2018). Arten uppges förutom från tibast även från krusbär *Ribes uva-crispa* (Stenroos m.fl. 2016), måbär *R. alpinum* och alpinbär *R. petraeum* (Hawksworth 1985).

Fig. 1. Närbild på *Mycomicrothelia macularis*. Notera de karaktäristiska små svarta pykniden mellan perithecierna. Foto: R. Isaksson.

De två lokalerna där arten nu hittats i Sverige har båda hög luftfuktighet, rinnande markvatten med högre pH och en öppen yta så att solen når in. Det är svårt med så lite underlag att säga om arten är ovanlig i dessa ”oceaniska” delar av landet eller om den förekommer frekvent. Arten har hittills bara eftersökts på mellersta Öland och på lokaler med tibast i Oslo-trakten där den hittills inte hittats. Denna artikel bör ses som ett litet upprop att söka efter arten när man ser tibast.

Ytterligare en art ur släktet förekommer i Sverige, *M. wallrothii*, som växer på bark av björkar (Eriksson 2014). I Norge och Finland finns ytterligare en art, *M. confusa*, som växer på bark av *Sorbus* (Westberg m.fl. 2021) och *Alnus*. (Stenroos m.fl. 2016).

Mycomicrothelia macularis (A. Massal.) Keissl. (Fig. 1–3)

Syn.: *Microthelia macularis* A. Massal. (Zahlbr., Catal. 8: 78), *Melanospora macularis* (A. Massal.) Hampe, *Melanotheca macularis* (A. Massal.) Th. Fr., *Verrucaria ribesiella* Nyl. ex Vain.

Arten har små, svarta perithecier, ca 0,20 mm i diameter, med spridda pyknid mellan fruktkropparna. Involucrellum är svartaktigt–mörkbrunt och reagerar grönaktigt i KOH 10%. Asci har 8 tvåcelliga, ljusbruna till bruna vårtiga sporer som mäter 12–16 × 5–6 µm där övre cellen är bredare än nedre. Pykniden är svarta och innehåller encelliga, bacillariforma konidiesporer som mäter 6–8 × 1–1,3 µm.

Fig. 2. Sporsäck med tvåcelliga sporer. Foto: R. Isaksson.

Fig. 3. Tvåcelliga sporer. Foto: R. Isaksson.

Fynddata

Jämtland. Kall sn., Suljätten, 5 km ONO om Kall-rör, 2020-08-08, leg & det. R. Isaksson, conf. B. Nordén. Kall sn., Skäckerfjällens NR, 1,9 km N Äsingen, 2021-08-08 leg & det. R. Isaksson (UPS F-1013130).

Referenser

Aptroot, A. & Lücking, R. 2016. A revisionary synopsis of the Trypetheliaceae (Ascomycota: Trypetheliales). *The Lichenologist* 48(6): 763–982.

Eriksson, O. E. 2014. Checklist of the non-lichenized ascomycetes of Sweden. *Symbolae Botanicae Upsalienses* 36(2): 1–499.

Hawksworth D. L. 1985. A redistribution of the species referred to the ascomycete genus *Microthelia*. *Bulletin of the British Museum (natural History)*

Botany 14 (2): 43–181.

Nimis P.L., Hafellner, J., Roux, C., Clerc, P., Mayrhofer, H., Martellos, S. & Bilovitz, P. O. 2018. The lichens of the Alps - an annotated checklist. *MycKeys* 31: 1–634.

Fries, Th. M. 1866. Nya skandinaviska lafarter. *Botaniska Notiser* 1866: 56–60.

Stenroos, S., Velmala, S., Pykälä J. & Ahti, T. (eds.) 2016: Lichens of Finland. *Norrlinia* 30: 1–896.

Westberg, M., Moberg, R., Myrdal, M., Nordin, A. & Ekman, S. 2021. *Santesson's Checklist of Fennoscandian Lichen-Forming and Lichenicolous Fungi*. Uppsala University: Museum of Evolution.

Virtuella herbariet [<http://herbarium.emg.umu.se>]

Ny lokal för Degelius placodlav (*Squamarina degelii*) och andra intressanta kalkstenslavar på Munkö, Värmdö skärgård, Uppland

Raul Vicente, Nynäsvägen 369, 122 34 Enskede.

Epost: rvicaligata@gmail.com

Anders Haglund, Runmarö Solberga 606, 130 38 Runmarö.

Epost: anders.haglund@ekologigruppen.se

Ola Hammarström, Örnstigen 21, 183 50 Täby.

Epost: olahammarstrom@hotmail.com

Martin Westberg, Evolutionsmuseet, Norbyvägen 16, 752 36 Uppsala.

Epost: martin.westberg@em.uu.se

Stockholms skärgård är trots sin diversitet av miljöer, fauna och flora dåligt inventerad. Stora kunskapsluckor finns till exempel vad gäller lavfloran ute på öarna. För att täppa till några av dessa luckor utfördes en lavexkursion till den kalkrika ön Munkö i Värmdö skärgård en vindstilla och varm julidag. Vad det gav återges här i en ren solskenshistoria.

Stockholms skärgård är väldigt varierad både vad avser skogsmiljöer och berggrund, vilket gör att skärgården bjuder på en rik diversitet av flora och fauna. Varje gång man sätter sin fot iland på en ö så hittar man ganska snart intressanta arter. I Stockholms skärgård förekommer flera stråk där urkalk träder fram (metamorf kalk/marmor). Mest känd är nog ön Runmarö för sin kalkrika berggrund, men stråk med sådan ”urkalk” finns hela vägen ner till Trosa skärgård.

Lavfloran är dåligt känd på många av dessa öar, vare sig de har kalk eller ej. Kalklavar i Stockholms skärgård känns särskilt spännande att undersöka då det sannolikt gömmer sig många intressanta arter och härliga mysterier som väntar på att bli upptäckta. Runmarö är bland annat känd för sina förekomster av Degelius placodlav *Squamarina degelii* (Fig. 1), rödlistad som starkt hotad (EN). En art som man kan gissa sig till förekommer på närliggande öar

Fig. 1. En fin liten bål av Degelii placodlav *Squamarina degelii* på sin förekomst på Munkö. Ofta är bålen inte större än en tumnagel. Foto: R. Vicente.

med liknande förutsättningar, även om de inte är många.

Av denna anledning bestämde vi, Martin Westberg, Ola Hammarström, Anders Haglund och undertecknad, oss för att undersöka bland annat vilka lavar som finns på ön Munkö, söder om Runmarö. Ön är känd för sina alvarliknande kalkhällmarker, där man bland annat nyligen återupptäckte en förekomst av fetörtsblåvinge *Scolitantides orion*, rödlistad som starkt hotad (EN). Vi åkte ut den fjärde juli, en mycket varm och vindstilla sommarkdag. Vi blev först upphämtade av Anders med sin båt, vid Stavsnäs hamn. Efter en angenäm och snabb båttur var vi snart ilandstigna på öns södra ände, som så fint kallas för ”Kalifornien”.

Kort efter ilandstigning kunde vi snart hitta en hel del intressanta lavar på

Fig. 2. *Tremella diploschistina*, en sällsynt parasit på groplav *Diploschistes scruposus*. Foto: A. Haglund.

de skållheta hällmarkerna (det måste ha varit närmare 30 grader denna dag). Efter bara någon timme hade vi, omgivna av flygande apollofjärilar *Parnassius apollo*, rödlistad som nära hotad (NT), hedpärlmorfjärilar *Fabriciana niobe*, rödlistad som sårbar (VU) och mid-sommarblåvingar *Aricia artaxerxes*, skrapat ihop en rätt bra artlista. Några typiska kalkarter på sten som vi hittade var till exempel smal skinnlav *Scytinium plicatile*, mångflikig gelélav *Callome multipartita*, tjock kantlav *Squamarina cartilaginea* och rundellav *Lobothallia radiosa*. Kalklavssamhällena på jord var också intressanta, med typiska arter som bland annat tegellav *Psora decipiens*, knagglav *Thalloidima sedifolium*, fjällig svavellav *Gyalolechia bracteata*, mossorangelav *Bryoplaca*

Fig. 3. Miljöbild som visar växtplats för Degelius placodlav. Martin pekar ut växtplatsen. Ola hittar några fler förekomster i bakgrunden. Foto: R. Vicente.

sinapisperma, *Lecidea berengeriana*, med flera.

Några lite mer intressanta arter som vi hittade tidigt var bland annat korallkuddlav *Polychidium muscicola*, liten skorpknagglav *Toniniopsis verrucarioides*, som växer på eller tillsammans med bläcklav *Placynthium nigrum* och parasiten *Tremella diploschistina* som växte på groplav *Diploschistes scruposus* (Fig. 2).

Värmen var påtaglig, så vi unnade oss ganska snart ett bad i det svalkande havet. Efter doppet fick vi nyfunnen energi, som om vi hade laddat om våra

batterier. Med nya krafter så dröjde det inte länge innan Martin ropade ut att han hade hittat dagens målart: Degelius placodlav! Närmare ett 20-tal bålur kunde räknas in (Fig. 3–4). Vi var mycket nöjda. Det finns ingen mer segerviss känsla än att hitta en sällsynt art på en ny lokal där man tror att den kan finnas!

Men som man säger, ”man kan inte leva på gamla meriter”, därför fortsatte vi vår lavjakt. Efter att ha letat lavar, fjärilar och annat på öns hållmarker och i dess skogar, gjorde vi en liten förflyttning till en intilliggande ö, Kalkkobben (Fig. 5). Som namnet antyder har den

Fig. 4. Miljöbild som visar växtplats för Degelius placodlav. På fotot syns också överhettade lichenologer som undersöker kalkhällarna på Munkö. Foto: M. Westberg.

en liknande berggrund. Även om lavfloran här inte upplevdes vara lika artrik så hittade vi en del intressanta arter. Bland annat den sällsynta parasiten *Paralecia pratorum* som växer på kvartslav *Protoparmeliopsis muralis*, men även lite mer lättbestämda arter som silverlav *Parmelina tiliacea*. En hel del skumma parasiter sågs också, bland annat en parasit på vad som förmodas vara steril norsk belonia *Gyalecta nidarosiensis* eller klippbelonia *Gyalecta russula*. Ett kollekt av en parasitisk *Stigmidium* på allélav *Anaphychia ciliaris* som växte på sten rör sig troligen om *Stigmidium hageniae*, som i så fall är ny för Sverige.

Efter en härlig dag i den gassande solen med den 30-gradiga värmen tog vi ett dopp till innan hemfärd. Anders lämnade oss vid Stavnäs, där vi andra avrundade dagen med lite glass.

Efter denna exkursion kan vi nu konstatera att Degelius placodlav är känd från fyra lokaler i Sverige, samtliga i Stockholms skärgård. Förutom den nyupptäckta lokalen på Munkö så är arten funnen vid Nore (Runmarö, Upl) och på Nämndö (Srm). En ny lokal hittades också hösten 2021 på Runmarö vid Näsudden. I övrigt finns denna sällsynta och exklusiva lav i Norge på ett 40-tal lokaler (de flesta i de sydöstra

Fig. 5. Urkalksten med vindlande leptitgångar och intressant lavflora. Bilden är tagen på Kalkkobben, med Munkö i bakgrunden. Foto: A. Haglund.

och centrala delarna av södra Norge). Arten finns också i Himalaya och sydvästra USA.

Slutligen vill vi betona att lavfloran

i Stockholms skärgård är dåligt undersökt. Det gäller oavsett substrat. Ännu finns det mycket nytt att upptäcka, vilket vårt korta strandhugg visar!

Släktet *Blastenia* i Norden

Ulf Arup, Sösdala 2072, 282 73 Sösdala. Epost: ulf.arup@telia.com

Orangelavar, släktet Caloplaca i vid bemärkelse, är erkänt svåra och många. Dessutom har släktet delats upp i en mängd olika släkten vilket gör det än mer förvirrande. Ovanpå det beskrivs nya arter på löpande band. Här ges dock en översikt av de arter i släktet Blastenia som förekommer i Norden.

Familjen Teloschistaceae omfattar sannolikt mer än tusen arter världen över men bestod länge av huvudsakligen ett mycket stort släkte, *Caloplaca*, tillsammans med några förhållandevis små släkten som bl.a. *Xanthoria*, *Fulgensia* och *Teloschistes*. Variationen i utseende, anatomi, kemi, växtsätt var dock väldigt stor och gränserna mellan de få släkten som användes inom familjen kändes konstgjord med övergångsformer mellan flera av dem. De var därför oundvikligt att *Caloplaca* förr eller senare skulle spittas upp i mindre och i bästa fall homogena släkten baserade på fylogenetiska studier. Detta inträffade i större skala för snart tio år sedan (Arup m.fl. 2013) då totalt sett 39 släkten erkändes varav 31 var nybeskrivna eller återupprättade gamla

släkten. Ett av dessa släkten var *Blastenia* som beskrevs redan 1852 (Masalongo 1852) och användes fram till 1930-talet för en mycket brokig skara arter som delvis hade mycket lite med varandra att göra. Ungefär vid den här tiden slutade de flesta att använda släktnamnet till förmån för *Caloplaca* som dock är något yngre (Fries 1860) men trots det betraktades *Blastenia* som en synonym till det senare. Arup m.fl. (2013) gav släktet en snävare definition baserat på typarten *B. ferruginea* och den analys av tre gener man presenterade. I det arbetet erkändes nio arter i släktet, men nyligen gjordes en omfattande och utvidgad analys av släktet där en rad arter beskrevs som nya och totalt är nu 24 arter förda till släktet på världsbasis (Vondrak m.fl. 2019). Av

dessa finns åtminstone 11 i de nordiska länderna och kommer att beskrivas i denna artikel.

Merparten av arterna i *Blastenia* finns i Europa och antas ha sitt ursprung i Medelhavsområdet där diversiteten idag är som störst. Ett fåtal arter finns också i västra USA, södra Sydamerika, Afrika, Madagaskar, Australien, Himalya samt Antarktis. Flertalet arter i världen växer på bark och några av dessa har relativt stor geografisk utbredning medan nästan alla stenboende arter har förhållandevis små utbredningar.

Släktet *Blastenia* karaktäriseras av en grå-beige, skorpformad bål som oftast saknar antrakinoner, dvs. de orangerostfärgade pigment som förekommer i apothecierna hos samtliga arter i släktet. Kemiskt hålls släktet ihop av förekomst av klorinerade antrakinoner i apothecierna, men några få arter har reducerad kemi och saknar de klorinerade ämnena. Flertalet arter i Norden växer på bark och ved, mer sällan \pm sur sten, men t.ex. kanelorangelav *B. ammiospila*, är vanlig på mossor och växtrester, framför allt på kalkhaltig mark. Sporererna är typiskt tvåcelliga med ett relativt långt septum hos de flesta arterna.

Släktet kan lätt förväxlas med det lilla släktet *Bryoplaca* som delar flera karaktärer med *Blastenia* men skiljs på att sporseptum är kortare, normalt sett med en kvot mellan sporseptum och sporlängd på under 0,25 mot normalt en större kvot hos *Blastenia*. En annan

skillnad är att alla arterna i *Bryoplaca* växer på växtrester eller mossor. *Blastenia* påminner också mycket om *Kuttlingeria* Trevis, ett släkte som nyligen återupprättats (Frolov m.fl. 2021) för en grupp arter med grå bål och orange apothecier. Det står nära det gamla släktet *Pyrenodesmia* som hyser grå, svarta och bruna arter utan antrakinoner och kan i vissa fall förlora sina vackra pigment och uppträda i grådaskiga former. Arterna i *Kuttlingeria* växer dock huvudsakligen på kalkhaltig sten, bara i ett par fall på surare sten, och har ofta en tydlig bålkant på apothecierna, något som bara förekommer undantagsvis i *Blastenia*. Ett annat släkte som kan förväxlas med *Blastenia* är *Rufoplaca*, som dock har generellt smalare sporer med ett sporseptum som sällan överstiger 3 μm , bara grå orangelav *R. scotoplaca* har ett längre sporseptum, $\sim 6 \mu\text{m}$. Dessutom har *Rufoplaca* pigmentet sedifolia-grå i bålen som reagerar K+ violett och alla nordiska arter växer på sur sten eller skiffer.

En bra nyckel till arterna i *Blastenia* är svår att göra då flera av arterna är i princip omöjliga att skilja utan DNA, men merparten av arterna i Norden går att känna igen i fält med hjälp av morfologi, ekologi och utbredning, även om utbredningsuppgifterna för flera arter ännu är oklara. Betrakta nyckeln nedan som preliminär och ett arbetsredskap för att förbättra kunskapen i Sverige och våra grannländer. Synpunkter som kan leda till förbättringar emottages gärna. Alla arter som är kända i Norden, inklusive Svalbard, är medtagna.

Nyckel till de nordiska arterna av *Blastenia*

1. På sten	2.	orange; sällan fertil	<i>B. coralliza</i>
– På bark, ved, mossa och växtrester	4.	– Bål grövre, ojämnt och glest isidiös i ett lager, ofta grå; ofta fertil	8.
2. Bål svagt utvecklad till osynlig; hela apotheciet C+ rött		<i>B. ammiospila</i>	
– Bål vanligen välutvecklad; disk C- men kant C+ röd	3.	– Bål oftast tydligt isidiös, ibland svagt koralloid; troligen sydlig	<i>B. herbidella</i>
3. Bål tunn och slät till tjock och knölig, men inte kornig		<i>B. crenularia</i>	
– Bål skrovlig och kornig		<i>B. scabrosa</i>	
4. På mossa och växtrester på marken		<i>B. ammiospila</i>	
– På bark och ved	5.	– Bål oftast välutvecklad; apothecier vid-växta-sittande	10.
5. Bål glest till tät, dock ibland otydligt isidiös; isidier grova till fina och i flera lager	6.	10. Apotheciekant sällan eller aldrig starkt veckad; apothecier –0,8 mm i diam.	11.
– Bål inte isidiös, oftast tunn och reaktivt slät	9.	– Apotheciekant ofta starkt veckad; apothecier –1,2 mm i diam.	12.
6. Bål mörkgrå–grågrön, kornig till finisidiös; apothecier vanliga; mest på kulturved		<i>B. subathallina</i>	
– Bål brunorange–gröngrå–grå, korallaktigt isidiös; apothecier vanliga eller ej; mest på bark	7.	– Apothecieskiva C-; oftast på stammen	<i>B. hungarica</i>
7. Bål fint och jämt isidiös i flera lager, ofta		12. Apotheciekant C+ röd oftast bara på utsidan	<i>B. relicta</i>
		– Oftast hela apotheciekanten C+ röd	<i>B. lauri</i>

Blastenia Massal.

Bål skorpformad, grå–mörkorange–brunorange, orangefärgade delar ibland försedda med grova isidier. Apothecier biatorina–zeorina, orange–rostfärgade –nästan svarta med oftast skivfärgad egenkant och ibland bålkant. Asci med 8 sporer. Sporer 1-septerade, medelstora-tämligen långa och breda med relativt kort-långt septum.

Bål med cinereorufa-grönt (K–) eller orange och då med antrakiner (K+ röd). Apothecier K+ röda, C– eller C+ röda, kemosyndrom C; dominans av den klorinerade antrakinen 7-Cl-emodin, men oftast finns även parietin och spår av fragilin.

Förekommer på bark, ved, sten, mos-

sa och växtrester.

Släktet kan kännas igen på den oftast grå bålen och de rostfärgade apothecierna som hos vissa arter svartnar. Utmärkande är också förekomsten av 7-Cl-emodin och fragilin i apothecierna, vilket skiljer släktet från *Rufoplaca* och *Bryoplaca*, som saknar dessa ämnen. *Rufoplaca* har dessutom pigmentet sedifolia-grå i bålen (K+ violett).

Blastenia ammiospila

Fig. 1

Kanelorangelav

Bål som 1–2 cm stora, grå-smutsvita fläckar, undantagsvis även gul, med ojämn, kornig yta. Apothecier biatorina, men med få alger vid basen, till zeorina, 0,5–1,5 mm i diameter, (orange)–roströ-

Fig. 1. Kanelorangelav *Blastenia ammiospila*. Foto: U. Arup..

da–rostbruna med tunn–tjock, skivfärgad, ofta veckad egenkant, C+ mörkröda, sittande till sittande med smal bas; ofta tätstående och oregelbundna; former med grå bålkant förekommer sällsynt; parafyser ± lättskiljbara; parafystoppar –3,5 µm breda; hymenium 70–100 µm högt, I– men asci I+ mörkblå. Sporer (11–)13–18 × 5–9 µm, septum (2–)3–5 µm långt. Pyknid saknas.

Vanligen på växtrester, mossor och bark, mest i kalktrakter, men även på ved, sten och andra lavar. S. NrK Dlr–TL, ma. N. Ak–Op Ho SF ST–Fi. F. V Pep Ks EnL InL. Sv. x.

Arten utmärks av den dåligt utvecklade bålen och de rostfärgade apothecierna med insnörd bas. Små exemplar kan förväxlas med framför allt *Caloplaca caesiorufella*, som har sittande apothecier med något tunnare egenkant. På bark liknar den *Blastenia hungarica*

som har vidväxta till sittande, oftast ljusare apothecier och en tydligare bål.

Blastenia coralliza

Fig. 2

Tät korallorangelav

Bål tunn–ojämn–kornig, oftast helt täckt av 50–100 µm tjocka, korallaktigt förgrenade isidier som bildar en flerskiktad och sprucken struktur, mörkorange–brunorange men ibland beige–grå–grågrön. Apothecier biatorina, –0,8 mm i diameter, ovanliga, konkava–välvda, vidväxta–sittande, rostorange, med diskfärgad egenkant. Sporer 10–15 × 6–8 µm, septum 3–5 µm långt.

Växer mest på barken av ädellövträd, ofta näringsrikt i allér etc. S. Sk Bl ÖL Sm Hl Bh, r. N. VA. D. ja.

Påminner om *B. herbidella*, som dock har grövre, oftast grå, mer glest sittande isidier och oftast apothecier.

Fig. 2. Tät korallorangelav *Blastenia coralliza*. Foto: U. Arup. Skala = 1 mm.

Blastenia crenularia

Fig. 3

Stenorangelav

Bål från nästan vit till mörkgrå, oftast tydlig, sprickig-areolerad (–0,7 mm breda) med skrovligt ojämn yta, men i skugga även tunn, slät och hel. Apothecier biatorina men ofta med få alger i basen och även rent zeorina, –1 mm i diameter, rostbruna-roströda-svartröda, sittande med smal bas och med skivfärgad-ljusare, sällsynt mörkare, tjock och välmarkerad, färad-veckad egenkant, som så småningom pressas ner; en grå bålkant kan förekomma; parafystoppar föga förtjockade; hypothecium med fina oljedroppar. Sporer 12–17 × 6–10 µm, septum 3–7 µm långt. Pyknid vanliga, brunröda, 0,1–0,2 mm i diameter.

På silikatsten men sällsynt även på kalksten, ofta på sluttande till vertikala ytor. S. Sk-Srm Vrm Upl Mpd, ma. N. Øf Ak Bu-AA Ro-SF ST-Fi F. A V St-ES PS PK PeP-KiL. D. ja.

Liknar den barkväxande *C. relicta*, men även den nordliga *Caloplaca fuscorufa*, som har brunare och ofta mer välvda apothecier, vars egenkant ofta blir ± svart.

Blastenia furfuracea

Fig. 4

Vedorangelav

Bål mörkgrå-grågrön, skorpartad-kornig-finisidiös. Apothecier biatorina, vanliga, roströda, 0,4–0,6 mm i diameter, platta och utan eller endast med få alger vid basen. Sporer 10–14 × 7–8 µm med septum 2,5–4,5 µm långt.

På kulturved, mest gamla byggnader. S. Öl Upl Dlr Jmt, rr. N. Op? F. EP.

Skiljs från *B. herbidella* på sin mörkt grå, fint kornigt isidiösa bål och sin förkärlek för kulturved.

Blastenia herbidella

Fig. 5

Korallorangelav

Bål vitaktig-ljusgrå, ibland gulaktig-

Fig. 3. Stenorangelv *Blastenia crenularia*. Foto: U. Arup. Skala = 1 mm.

Fig. 4. Vedorangelav *Blastenia furfuracea*. Foto: U. Arup. Skala = 1 mm.

Fig. 5. Korallorangelav *Blastenia herbidella*. Foto. U. Arup. Skala = 1 mm.

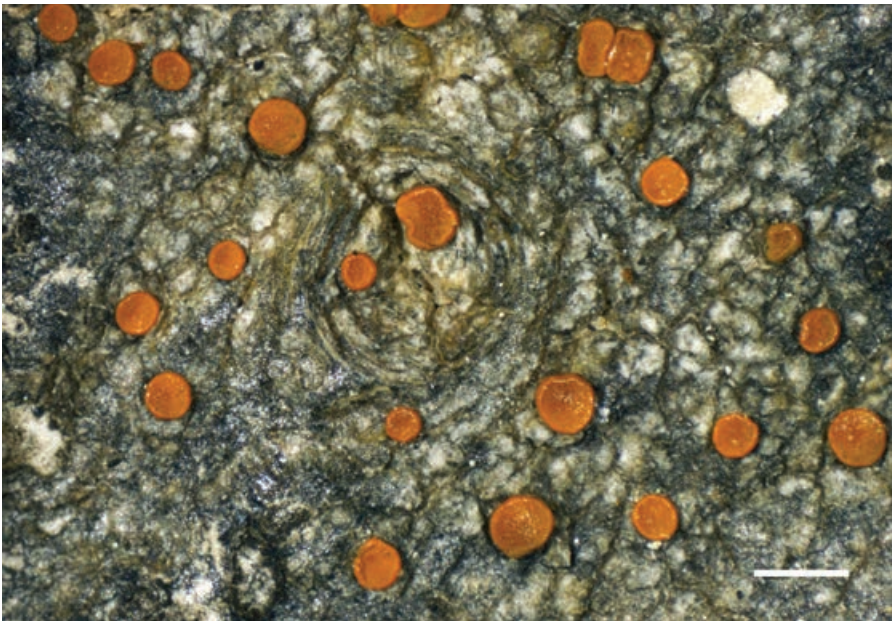

Fig. 6. *Blastenia hungarica*. Foto. U. Arup. Skala = 1 mm.

brunorange, med korallaktiga, gråaktiga–gulorange isidier; bålar utan gultorange inslag är K–, bålar med sådant inslag K+ röda. Apothecier biatorina, vanliga, –0,8(–1,3) mm i diameter, konkava–välvda, roströda–ljus orangeröda, glesa och med skivfärgad, ofta veckad egenkant; hypothecium ofta med små oljedroppar. Sporer (8–)10,5–14 × (4,5–)5,5–7,5(–9) µm, septum 3–5 µm långt. Pyknid vanliga, roströda.

På bark på såväl lövträd som barrträd, sällan på ved. S. Gtl ta, Öl ma. N. Oklart om arten verkligen finns i landet, sannolikt utgörs flertalet förekomster av *B. monticola*, men det måste undersökas närmare. F. V SoL (materialet ej kontrollerat av mig).

För skillnader mot *B. coralliza*, se denna art. Svårskiljd från *B. monticola*

som har en nordligare utbredning, åtminstone i Sverige.

Blastenia ferruginea

Det som tidigare kallades för *B. ferruginea* i Norden avser *B. relictata* eller *B. lauri*. Artens verkliga utbredning omfattar sydvästra Europa

Blastenia hungarica

Fig. 6

Ljus rostorange

Bål tunn, hel till något sprucken, beige–grå–grågrön, K–. Apothecier biatorina, vanliga, 0,3–0,7 mm i diameter, glesittande, vidvuxna–sittande, orange–brunorange–rostorange (disk och egenkant C–), plana–något välvda med tunn, ljusare egenkant eller nästan kantlösa; hymenium 65–100 µm högt; hypothecium utan oljedroppar. Sporer 11–15 ×

Fig. 7. *Blastenia lauri*. Foto. U. Arup. Skala = 1 mm.

Fig. 8. *Blastenia monticola*. Foto. U. Arup. Skala = 1 mm.

5–8 μm , septum 3–6 μm långt. Pyknid grå, men saknas ofta.

På slät lövträdsbark, t.ex. rönn, asp, sälg, men även på kvistar av gran. S. Dlr Hls Jmt, rr. N. Ro (SF ST, ej kontrollerat av mig).

Påminner om *B. subathallina*, som har mörkare, mer rostfärgade och mindre apothecier som är C+ röda., och om en liten *B. relict*a som dock oftast har större apothecier med veckad kant samt tydliga röda pyknid.

Blastenia lauri

Fig. 7

Bål ljus till mörkt grå (K–), slät-vårting-sprucken, tunn-otydlig. Apothecier biatorina, –1,2 mm i diameter, orange-rostbruna-mörkt roströda, skiva och egenkant C– eller skiva C– och egenkant C+ röd, ofta tätståande, oregelbundna och länge platta, sittande med

smal bas; med en tydlig, skivfärgad-ljusare, ofta veckad egenkant som saknar eller endast har mycket få alger; hymenium och hypothecium I+ mörkblått; parafyser svårskiljbara; parafystoppar ej förtjockade. Sporer 13–19 \times 8–11,5 μm , septum 5–9 μm långt. Pyknid vanliga, K+ röda.

På slät bark av rönn, asp, etc. S. Ej känd från Sverige ännu. N. MR NT.

Blastenia monticola

Fig. 8

Bål vitaktig-ljusgrå, tunn med glest spridda-tätt sittande, ogenade ljusgrå-mörkgrå isidier. Apothecier biatorina, vanliga, –0,8(–1,2) mm i diameter, konkava-plana, roströda-ljust orangeröda, glesa och med skivfärgad, ofta veckad egenkant; hypothecium ofta med små oljedroppar. Sporer (8–)10,5–17 \times (4,5–)5,5–7,5(–9) μm , septum 3–5 μm långt.

Fig. 9. Rostorangelav *Blastenia relicta*. Foto. U. Arup. Skala = 1 mm.

Pyknid vanliga, roströda.

På en, sälg, rönn. S. Hjd PL TL, rr. N.
Te SoF ST NT.

Blastenia relicta

rostorangelav

Bål ljus till mörkt grå (K-), slät-vårtig-sprucken, tunn-otydlig. Apothecier biatorina, -1(-2) mm i diameter, orange-rostbruna-mörkt roströda, skiva och egenkant C- eller skiva C- och egenkant C+ röd, ofta tätstående, oregelbundna och länge platta, sittande med smal bas; med en tydlig, skivfärgad-ljusare, ofta veckad egenkant som saknar eller endast har mycket få alger; hymenium och hypothecium I+ mörkblått; parafyser svårskiljbara; parafystoppar ej förtjockade. Sporer 13-18 × 8-11,5 µm, septum 5-9 µm långt. Pyknid vanliga, K+ röda.

Fig. 9

På slät lövträdsbark, ofta asp och rönn. S. Sk-LuL, r. N. Oklart om arten finns i landet, de få kollektorer som kontrollerats hittills hör till *B. lauri*. F. V U. D. ja.

Är i det närmaste oskiljbar morfologiskt från *B. lauri* som förekommer i Norge, men apotheciekanten har en svag tendens att vara C+ röd bara på utsidan, inte ända in till disken. Påminner även om *B. hungarica* men både egenkant och skiva är alltid C- hos denna art och sporer är mindre och har kortare septum, och *B. subathallina*, som har C+ röd skiva och kant.

Blastenia scabrosa

Fig. 10

Bål smutsvit-vitgrå, exponerade delar ota svartnande, välutvecklad, skrovlig och kornig, sprucken-areolerad.

Fig. 10. *Blastenia scabrosa* – holotypen. Foto. U. Søchting. Skala = 1 mm.

Apothecier biatorina men med alger vid basen, sparsamma, $\sim 1,2$ mm i diameter, något insänkta–sittande, rostbruna–roströda, i skugga mörkorange, skiva konkav–konvex, med slät, distinkt och markerad, sällan veckad kant som har samma färg som disken eller är något mörkare; hymenium $60\text{--}90\ \mu\text{m}$ högt. Sporer $6\text{--}8$ per ascus, ellipsoid till brett ellipsoida, $12\text{--}16 \times 6\text{--}8\ \mu\text{m}$; septum $4\text{--}5\ \mu\text{m}$.

På exponerad till något beskuggad sten. S. PL TL, rr. Sv. I Opland i Norge har en kollekt hittats som verkar stå nära *B. scabrosa* genetiskt men skiljer sig morfologiskt genom en markerad svart kant och grövre, mer knölig bål, inte kornig. Detta är förmodligen en obeskriven art men mer material behövs.

Bål K+ gul, atranorin, apothecier (röda delar) K+ röda, disk C-, apotheciekant C+ röd. Kan förväxlas med *B. crenularia* men skiljer sig på den ofta tjocka, skrovliga och korniga bålen som är K+ gul.

Blastenia subathallina

Fig. 11

Liten rostorangelav

Bål liten och vanligen otydlig. Apothecier biatorina, $0,3\text{--}0,6$ mm i diameter, (orange)–roströda (disk och egenkant C+ mörkröda), glesa, tilltryckta med tunn och snart nedtryckt, skivfärgad eller något ljusare egenkant; excipulum I+ blekblått; hypothecium och hymenium I+ mörkblå; parafystoppar $\sim 3,5\ \mu\text{m}$ breda. Sporer $10\text{--}14(-17) \times 5\text{--}7\ \mu\text{m}$, septum $3\text{--}6\ \mu\text{m}$ långt.

Fig. 11. Liten rostrorangelav *Blastenia subathallina*. Foto. U. Arup. Skala = 1 mm.

På ved och bark (mest på grenar av olika buskar, tall etc.). S. Ö1 Gtl Sm Bh Ög, r. På Gtl ma. N. No. F. U PH? EnL? (har ej granskats av mig).

Skiljs från *B. relictalauri* på de mindre apothecierna, vars disk är C+ mörkröd och inte egenkanten blir vågig samt på de mindre sporerna. Från *B. hungarica* skiljer den sig genom de oftast mörkare, mer rostfärgade apothecierna som är C+ mörkröda, inte C-.

Litteratur

Arup, U., Søchting, U. & Frödén, P. 2013. A new taxonomy of the family Teloschistaceae. *Nordic Journal of Botany* 31: 16–83.
 Fries, Th. M. 1860. *Lichenes Arctoi*. – Uppsala, 298 pp.

Frolov, I., Vondrák, J., Kosnar, J. & Arup, U. 2021. Phylogenetic relationships within *Pyrenodesmia* sensu lato and the role of pigments in its taxonomic interpretation. *Journal of Systematics and Evolution* 2021: 1–19.

Massalongo A. 1852a. *Synopsis Lichenum Blasteniosporum*. *Flora* (Regensburg) 35: 561–576

Vondrak, J., Frolov, I., Kosnar, J., Arup, U., Veselská, T., Halici, G., Malíček, J. & Søchting, U. 2020. Substrate switches, phenotypic innovations and allopatric speciation formed taxonomic diversity within the lichen genus *Blastenia*. *Journal of Systematics and Evolution* 58: 295–330.

SLF har en logga!

2022 är ett jubileumsår för vår förening då vi fyller 30 år! Initiativet till föreningen kom från Göran Thor och beslutet att bilda en svensk lavförening togs under en exkursion till Visingsö i Vättern 1992 då man samtidigt antog föreningens stadgar. SLF:s första exkursionsmöte hölls sedan 3–5 maj 1993 och gick till Arboga-trakten i Västmanland. Föreningen växte snabbt i början. I den första rapporten vi hittat från februari 1995 hade föreningen 77 medlemmar och i medlemsförteckningen från 6 mars 1997 listas exakt 100 laventusiaster. Därefter har föreningen växt långsamt fram till 2020 då vi tog ett rejält kliv uppåt och kunde räkna in 186 medlemmar varav 174 fullbetalande. Trenden är stigande även i år och kanske når vi 200 medlemmar inom en snar framtid.

Vår logga

Trots att vi nu har några år på nacken har vi aldrig haft en logotyp för föreningen även om det har diskuterats flera gånger under våra årsmöten. Styrelsen har det sista året bestämt att det är dags att göra slag i saken och tagit kontakt med en illustratör som heter Jasmin Hegetschweiler. Jasmin har tagit fram flera förslag som vi har diskuterat och vi har också bett om synpunkter från andra medlemmar. Till sist har vi gått i mål med arbetet och vi är väldigt stolta över att kunna presentera föreningens logga lagom till 30-års jubileet. Vi har två varianter i färg, en med mörk bakgrund och en med ljus, som passar

i olika sammanhang, samt en version i svart-vitt. Vi hoppas att ni alla tycker att vi har fått en fin logga.

Vår illustratör Jasmin Hegetschweiler SLF:s logga har som sagt ritats av Jasmin Hegetschweiler. Jasmin har studerat vetenskaplig illustration på Zürich University of the Arts. Hennes tidigare uppdrag inkluderar bland annat tecknandet av en fågel i ruggningsdräkt för ett bokomslag för det ornitologiska institutet Vogelwarte Sempach, en årskalender med olika säsongers grönsaker och designandet av skivomslag för unga musiker. På sin hemsida visar hon upp illustrationer (både abstrakta och naturalistiska) och animationer: www.jasmin-hegetschweiler.ch

Laven på loggan

Förlagan till loggan är visingsölav *Calogaya biatorina* som inte bara är en vacker lav utan ju också har en speciell anknytning till SLF och platsen där föreningen bildades. I Sverige är visingsölaven bara känd från två lokaler på Visingsö, på Näs slottsruin och på Visingsborg slott. På Näs slottsruin samlades laven redan 1877 av John Emanuel Zetterstedt men det dröjde ända till 1968 innan Ingvar Nordin hittade arten i Zetterstedts insamlingar och kunde rapportera arten för Sverige. Visingsölav är rödlistad i kategorin starkt hotad (EN). I övriga Norden är arten känd från ca 25 lokaler i Norge och från ett par lokaler i nordöstra Finland.

Vi i styrelsen vill tacka Jasmin för det goda samarbete där hennes blick för detaljer har resulterat i en logga vi är mycket nöjda med. Tack också till alla som kommit med synpunkter och positiva kommentarer under arbetet.

Martin Westberg
Gesa von Hirschheydt
Samantha Fernández Brime
Mikael Hagström

Innehåll

- 48 Vit knagglav *Thalloidima candidum* - ett återbesök
- 52 Inbjudan vårexkursion till Blekinge 23–24 april
- 53 Trådbrosklav *Ramalina thrausta* på Götalands fastland
- 58 *Mycomicrothelia macularis* - en karaktäristisk men sällan samlad art på tibast
- 61 Ny lokal för degelius placodlav *Squamarina degelii*
- 66 Släktet *Blastenia* i Norden
- 78 SLF har en logga!